

Styringsdokument for Bærekraft

Versjon: 8.0
Vedtatt: 14.06.2024

Innholdsfortegnelse

1. BAKGRUNN OG FORMÅL.....	3
1.1 VÅR VISJON, MISJON OG VERDIER	3
1.2 HVORDAN KAN VI UTGJØRE EN FORSKJELL	4
2. DEFINISJONER OG BEGREP.....	4
2.1 HVA ER BÆREKRAFT	4
2.2 FORKLARING AV VIKTIGE BEGREP	5
3. RAMMEBETINGELSER OVERORDNEDE FØRINGER	6
3.1 HVA HAR VI FORPLIKTET OSS TIL	6
3.2 REGELVERK	6
3.3 VESENTLIGHET.....	7
3.4 STRATEGI	8
4. DE FIRE STRATEGISKE HOVEDRETNINGENE	10
4.1 LØNNSOM DRIFT	10
4.2 KLIMA OG NATUR.....	10
4.3 SOSIALT ANSVAR	12
4.4 STYRING.....	13
5. VÅRE FORVENTINGER TIL VÅR VERDIKJEDE	15
5.1 OVENFOR LEVERANDØRER OG PARTNERE	15
5.2 OVENFOR VÅRE KUNDER.....	16
5.3 OVENFOR INVESTORER OG DISTRIBUTØRER.....	17
5.4 EIERE OG SAMFUNNSENKASJEMENT	17
5.5 SPONSORER	17
5.6 SPAREBANKSTIFTELSENE	17
5.7 STIFTELSEN KIMEN TIL VEKST	18
6. ROLLER OG ANSVAR.....	18
6.1 OVERORDNET OM VÅR ORGANISERING	18
6.2 STYRET (MORBANK OG DATTERSELSKAP)	18
6.3 ADMINISTRERENDE DIREKTØR I MORBANK OG DAGLIG LEDER I DATTERSELSKAP	18
6.4 LEDERE OG FAGANSVARLIGE (MORBANK OG DATTERSELSKAP).....	19
6.5 LEDER BÆREKRAFT KONSERN	19
6.6 ALLE MEDARBEIDERE I KONSERNET.....	19
7. OPPFØLGING, RAPPORTERING OG OFFENTLIGGJØRING.....	20
7.1 INTERN OPPFØLGING.....	20
7.2 EKSTERN RAPPORTERING	20
7.3 OFFENTLIGGJØRING.....	20
8. VEDLEGG A – VÅRE KRAV OG FORVENTNINGER TIL ENKELT BRANJSER OG SELSKAPER	21
ALLE BRANJSER.....	21

1. BAKGRUNN OG FORMÅL

Verden og verdenssamfunnet står ovenfor et behov om omstilling hvor begrepet bærekraft har mer fokus i de valg og investeringer som gjøres fremover.

En overgang til en bærekraftig forretningsmodell betyr ofte endringer og innovasjon fra den tradisjonelle forretningsdriften.

Vår historie er et resultat av sammenslåinger mellom lokale sparebanker, der en av de eldste ble stiftet i 1870, som Aal Sparebank. I over 150 år har vårt finanshus kunnet tilby lokalsamfunnet i Hallingdal og Valdres produkter og tjenester for innbyggere og lokalt næringsliv. Gjennom våre to eier, Sparebankstiftelsen Hallingdal og Sparebankstiftelsen Øystre Slidre, går finanshusets overskudd tilbake til lokale aktiviteter og prosjekter i de to dalførene Hallingdal og Valdres.

Vi vil være en pådriver i den grønne omstillingen for vårt lokalsamfunn gjennom åpenhet og innovasjon ønsker vi sammen en bærekraftig utvikling.

Vi utgjør også en av de større arbeidsplassene i de to dalførene og en sunn utvikling med gode vekst- og utviklingsmuligheter er derfor viktig for oss. Vi ønsker at det samfunnet vi er en del av skal være robust, rettferdig og bærekraftig.

1.1 VÅR VISJON, MISJON OG VERDIER

Visjon

Vår visjon angir et fremtidig langsiktig mål og skal peke ut vår hovedretning. Visjonen beskriver hva som vil være den ideelle situasjonen for oss i fremtiden.

Misjon

Misjonen er formålet vårt og forteller hva som er eksistensgrunnlaget for konsernet. Misjonen skal forklare hvilken samfunnsmessig funksjon vi oppfyller, og hvorfor vi driver med det vi driver med. Misjonen bygger også på kjerneverdien til organisasjonen.

Verdier

Våre verdier skal prege vårt arbeid og hverdag.

Dette dokumentet beskriver de overordnede føringer og prinsippene for bærekraft i vårt konsern og våre virksomhetsområder, både de bærekraftige innvirkningene vi har gjennom vår virksomhet og de finansielle innvirkningene som følge av relatert bærekraftsrisiko (ESG-rikisiko).

1.2 HVORDAN KAN VI UTGJØRE EN FORSKJELL

Gjennom våre forretningsområder kan vi påvirke miljømessige, sosiale, økonomiske og styringsmessige forhold hos våre kunder, leverandører og samfunnet.

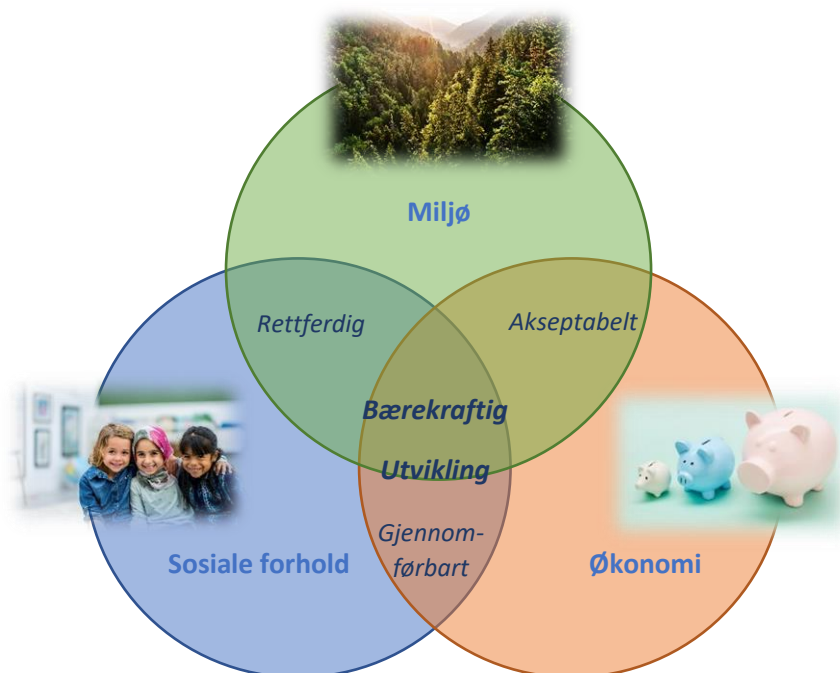
Gjennom egen drift har vi som ambisjon å være en foregangsbedrift ved å redusere egne utslipp, opptre ansvarlig og drive vår virksomhet med høye etiske krav.

Gjennom våre forretningsområder kan vi påvirke våre kunder, samarbeidspartnere, leverandører og lokalsamfunn i en bærekraftig retning og gripe an de muligheter som følger av en grønn omstilling. Vi ønsker å være en aktiv pådriver til en grønn omstilling og som samtidig hensyntar alle bærekraftsaspekter.

2. DEFINISJONER OG BEGREP

2.1 HVA ER BÆREKRAFT

Bærekraftig utvikling kan defineres som «*utvikling som tilfredsstillir dagens behov uten å ødelegge fremtidige generasjoners muligheter til å tilfredsstillir sine behov*». For å få til en bærekraftig utvikling er det tre dimensjoner som alle skal virke sammen (*miljø, sosiale forhold og økonomi*). FNs 17 bærekraftsmål¹ frem mot 2030, er alle utarbeidet med bakgrunn i bærekraftig utvikling for hele verden, for dagens- og kommende generasjoner.

¹ [FNs bærekraftsmål](#)

2.2 FORKLARING AV VIKTIGE BEGREP

BEGREPER	DEFINISJON
ESG	Forkortelsen står for Environment, Social, Governance (miljø, sosial, selskapsledelse/forretningsstyring). Et begrep som er mye brukt (istedenfor bærekraft) i næring og finans, ofte i tilknytning til rapportering.
ESG/Bærekraft-risiko	ESG (eller bærekraft)-risiko er risikodriver som selskap/samfunn står ovenfor som kan lede til økonomiske-, omdømmemessige eller rettslige konsekvenser for selskapet, i tillegg til påvirkning på andre temaer/dimensjoner i bærekraftbegrepet. E: inkluderer både klima- og naturrisiko. S: inkluderer arbeidsmiljø og menneskelige rettigheter, likestilling og mangfold, personvern m.m. G: inkluderer etisk selskapsstyring, åpenhet, sammensetning av ledelse/styre m.m.
Klimarisiko	Risiko som følge av enten fysiske konsekvenser av klimaendringer, men også politiske endringer som følge av behov og vilje for omstilling. Ofte deles klimarisiko in i fysisk klimarisiko og overgangsrisiko (inkl. omstillingsrisiko, ansvarsrisiko etc.).
Naturrisiko	Risiko som følge av enten fysiske konsekvenser av endringer i naturen (tap av natur og biologisk mangfold etc.) eller politiske endringer som følge av behov og vilje for beskyttelse av natur. Naturrisiko kan på lik linje som klimarisiko deles in i fysisk naturrisiko og overgangsrisiko (inkl. omstillingsrisiko, ansvarsrisiko etc.).
PCAF	Partnership for Carbon Accounting Financials
TNFD	Task Force for Nature Related Financial Disclosure
TCFD	Task Force for Climate Related Financial Disclosure
UNEP FI PRB	FNs prinsipper for bærekraftig bankdrift
GRI	Global Reporting Initiative, som en internasjonal, ideell og uavhengig organisasjon som har som oppgave å støtte virksomheter i deres rapportering på bærekraft.
Dobbel vesentlighet	Dobbel vesentlighet er et sentralt begrep innenfor bærekraftsarbeidet som brukes for å identifisere hvilke temaer, områder eller problemstillinger som er mest vesentlige for virksomheten.
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Disclosure (Bærekraftsdirektivet) om bedrifters rapportering av forhold knyttet til bærekraft.
EUs Taksonomi	Et klassifiseringssystem for bærekraftige økonomiske aktiviteter og en del av EUs grønne vekststrategi (EU green deal).

3. RAMMEBETINGELSER OVERORDNEDE FØRINGER

3.1 HVA HAR VI FORPLIKTET OSS TIL

Som ledd i vårt arbeid med bærekraft rapporterer vi i tråd med anerkjente rapporteringsstandarder og både har- og vil forplikte oss til initiativer på bærekraftsområdet. Nedenfor er noen av initiativene og forpliktelsene vi støtter eller har forpliktet oss til:

- Miljøfyrtårn
- Global Reporting Initiative (GRI)
- Anbefalingene til Task Force on Climate-Related Financial Disclosures (TCFD)
- Grønnvaskingsplakaten
- Strakstiltak for klimatilpassing for bedrifter (Skift)
- Kvinner i finans charter
- FNs bærekraftsmål

Vi har tilsluttet oss FNs 17 bærekraftsmål frem mot 2030 og har valgt ut fire av dem å sette ekstra søkelys på. De fire utvalgte målene som vi fokuserer litt ekstra på er:

5. Likestilling

8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst

13. Stoppe klimaendringer

17. Samarbeid for å nå målene

3.2 REGELVERK

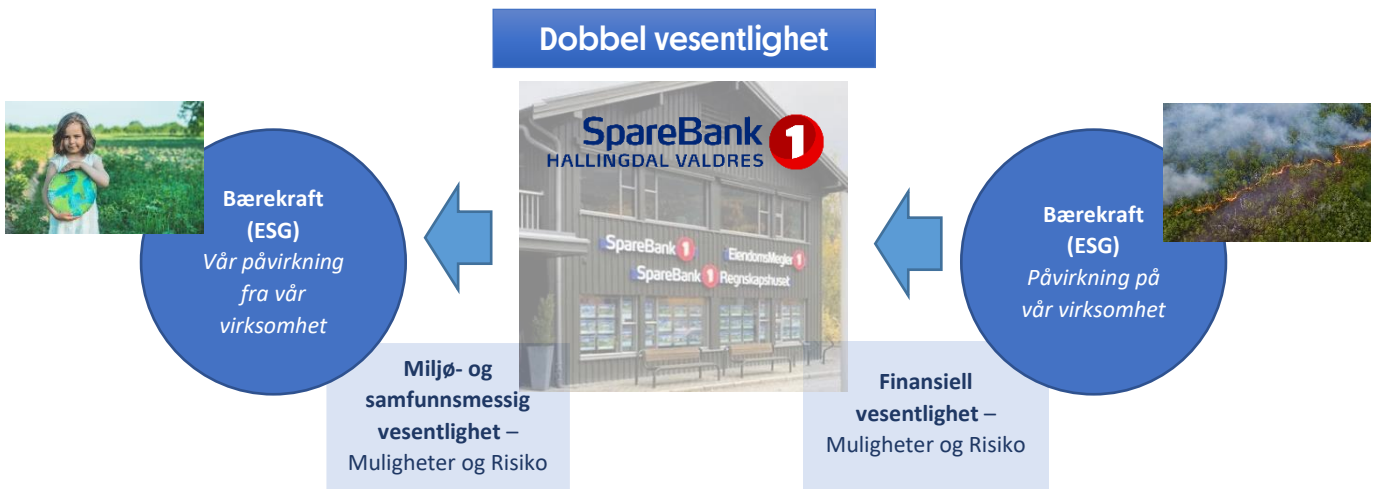
Styringsdokument for bærekraft hensyntar norske lover vi er underlagt, kommende regelverk og internasjonalt anerkjente rammeverk. Styringsdokumentet bygger på vår forretningsstrategi, hvor bærekraft et viktig strategisk område. Bærekraftsområdet berøres av en rekke lover og regelverk. Endringstakten på regelverksområdet er høy. Mangeregelverk kan knyttes mot bærekraft, så listen er ikke uttømmende. I listen ovenfor er det mest fremtredende presentert.

Følgende regelverk er blant de som gir- og underbygger retningen i styringsdokumentet:

- CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive, nye og utvidede krav selskapsrapportering på bærekraft) forventet å implementeres i Norge før 2027
- Regnskapsloven, særlig § 3-3 a) til § 3-3 c) (rapportering knyttet til arbeidsmiljø, likestilling og samfunnsansvar)
- Åpenhetsloven
- Likestillings- og diskrimineringsloven
- Lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren (loven gjennomfører taksonomiforordningen og offentliggjøringsforordningen fra EU i norsk rett)

3.3 VESENTLIGHET

Rammen for alt vårt arbeid med bærekraft tar utgangspunkt i en **dobbel vesentlighetsanalyse**, identifisering av vesentlige temaer og/eller problemstillinger som gir retningen til vår strategi, risikovurderinger, handlingsplaner og tiltak og rapportering.

Den doble vesentlighetsanalysen inkluderer en påvirkningsanalyse og interessentdialog, og skal revideres årlig. Den brukes inn i årlige risikovurderinger, handlingsplaner i tillegg til den mer langsiktige strategien og målsetningene. Rapportering og dokumentasjon er en del av den årlige bærekraftsrapporteringen.

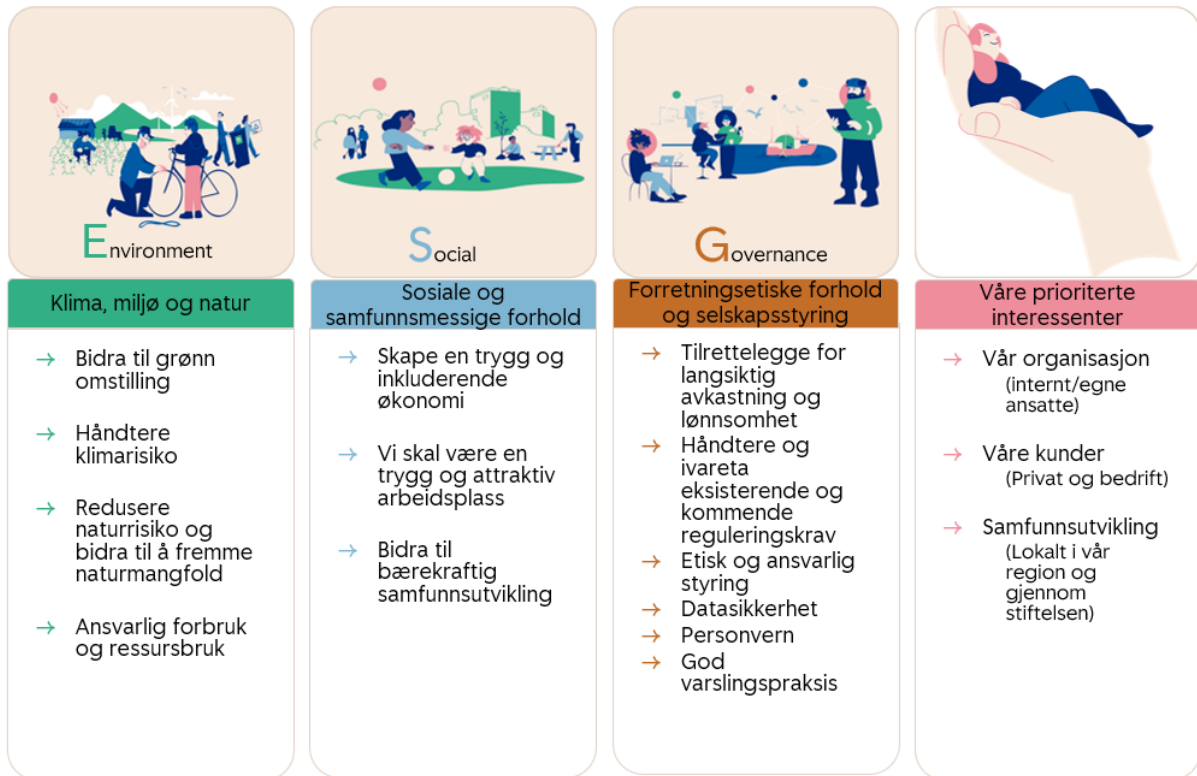
Påvirkning på vår virksomhet

Endring og utvikling skjer raskt i verden og vi har sett flere eksempler de siste årene med pandemi, krig og uroligheter, klimakriser og bruk av naturressurser, finansiell uro og kriminalitet. Dette er alle temaer og aspekter som påvirker oss som virksomhet i Norge, enten direkte eller indirekte gjennom våre kunder, leverandører og samarbeidspartnere.

Påvirkning fra vår virksomhet

Gjennom våre virksomhetsområder og våre aktiviteter påvirker vi ulike temaer, aspekter og den fremtidige utviklingen. Dette gjør vi blant annet gjennom våre utlån (til hvem og hva låner vi ut penger til og vår rådgivning) og hvordan vi gir råd til privatpersoner og bedrifter om f.eks. investeringer og sparing, fremtidige krav og risiko/muligheter, pensjon, boliger/fritidsboliger. Vi påvirker også ved våre handlinger som arbeidsgiver ovenfor våre ansatte, hvilke aktiviteter vi sponser og hva vi stiller som krav til våre leverandører.

SpareBank 1 Hallingdal Valdres har gjennomført en dobbel vesentlighetsanalyse. Våre vesentlig tema innenfor ESG er presentert nedenfor.

3.4 STRATEGI

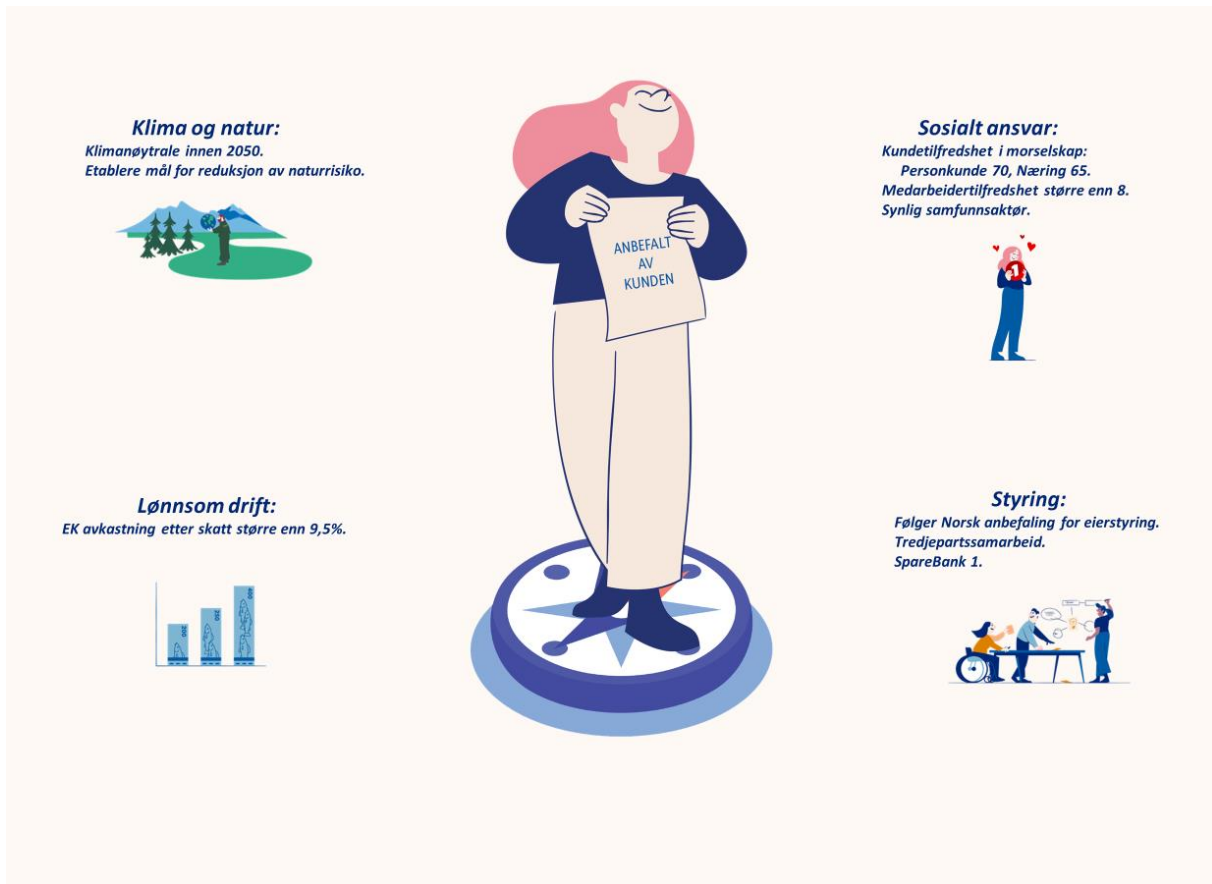
Vår strategi skal være en bærekraftig strategi, og er en tre-årlig prosess som vedtas av styret. Det overordnede rammebetingelsene, forpliktelser og nåværende og kommende regelverk setter retningen for de strategiske prosessene og sammen med vår vesentlighetsanalyse setter føringene for strategien og handlingsplanen.

Et tydelig mål med arbeidet å utforme strategien var å få bærekraft implementert. Å bli mer bærekraftig betyr implisitt å ta et større ansvar for å bidra positivt til økonomiske verdier, bærekraftig natur og miljø og sosial rettferdighet.

Vår vesentlighetsanalyse er derfor grunnleggende for denne periodens strategi. SpareBank 1 Hallingdal Valdres gjennomfører en vesentlighetsanalyse som peker ut viktige områder for vårt bærekraftsarbeid.

Vår strategi 2024-2026 baserer seg på fire hovedretninger:

De fire hovedretningene presenteres videre i kommende avsnitt.

Langsiktige klimamål

I tråd med Parisavtalen om maksimalt 1,5 graders temperaturøkning (globalt gjennomsnitt) og EUs ambisjon om klimanøytralt kontinent, har vi satt et mål om netto nullutslipp i 2050 (klimanøytral) for vår virksomhet. Dette målet inkluderer ikke bare egne direkte utslipp, men også våre indirekte utslipp fra våre virksomhetsområder og verdikjeder som blant annet utlånsvirksomhet, innkjøp, plasseringer med mer.

Tilsvarende mål har vi satt oss for å være i tråd med EUs- og Norges klimamål for 2030, hvor vi har satt oss mål om 60 % reduksjon av klimagassutslipp i egen drift (sammenlignet med 2018-års tall).

Konsernets vei for å nå de langsiktige klimamålene skal beskrives i en omstillingsplan som skal utarbeides for SpareBank1 Hallingdal Valdres og de mest vesentlige bransjene i kommende strategiperiode.

4. DE FIRE STRATEGISKE HOVEDRETNINGENE

4.1 LØNNSOM DRIFT

Gjennom økende krav til analyser, dokumentasjon og rapportering er det nødvendig å effektivisere arbeidet for å utnytte eksisterende ressurser på best mulig måte og vil bidra til å holde nede kostander.

- Vi skal integrere vesentlig bærekrafttemaer i allerede eksisterende systemer og prosesser så langt det la seg gjøres
- Vi skal bidra inn i Sparebank 1-alliansen arbeid med bærekraft for å tilrettelegge for standardisering av felles datahåndtering, systemer og prosesser for analyse- og rapporteringsformål.

Vi skal samtidig se mulighetene for økonomisk vekst innenfor grønn omstilling og bidra til produkt- og tjenesteutvikling innenfor området.

4.2 KLIMA OG NATUR

Sen 2019 har vi et miljøledelsessystem gjennom Miljøfyrtårn og vi arbeider systematisk gjennom å sette mål, gjennomføre tiltak mål og rapportere.

I vår strategi har vi satt oss 2 hovedmål som inkluderer både klima og natur. De 2 hovedmålene er:

- Klimanøytrale innen 2050
- Etablere mål for reduksjon av naturrisiko

Klimanøytrale innen 2050

Klimanøytral innen 2050 innebærer at vi som selskap skal ha netto null utslipp og dette skal vi legge en plan for gjennom milepæler og overgangsplaner.

Vi skal i årene fremover redusere **egne** direkte og indirekte utslipp.

- 60% reduksjon innen 2030 (baseline 2018), 90% reduksjon innen 2040 og oppnå netto null innen 2050.
- Klima og miljø skal vektlegges med minimum 30% ved våre innkjøp for å redusere innkjøpes totale miljøbelastning.

Vi skal i årene fremover redusere karbonavtrykket i **vår utlånsportefølje**.

- Vi skal ha en reduksjon i karbonintensiteten på 5-7 % årlig (tonnCO2e/Mkr).

SpareBank 1 Hallingdal Valdres beregner og rapporterer klimagassutslipp som en del av den årlige rapporteringen i henhold til Finans Norges veileder for finansierte klimagassutslipp², PCAF³ og Miljøfyrtårn. Kontinuerlig forbedret datagrunnlag og analyser forbedrer kvaliteten på klimagassrapporteringen og det forventes økt kvalitet i åren fremover.

For kredittområdet er resultatforventninger og arbeid med omstillingsplaner beskrevet i **Policy for styring av Kredittrisiko** og øvrige rutiner.

Klimarisiko er innlemmet i den overordnet risikohåndtering i konsernet og bankvirksomheten, og er videre beskrevet i de interne dokumentene **Styringsdokument for risikostyring** og **Policy for styring av Kredittrisiko**.

SpareBank 1 Hallingdal Valdres rapporterer som en del av den årlige rapporteringen i henhold til TCFD.

Etablere mål for reduksjon av naturrisiko

Som en del av resultatforventningene og ambisjoner i strategien skal vi identifisere aktiviteter, både egne og i kundeporteføljen, hvor natur er under press og hvor det er risiko for økonomisk tap som følge av natur og omstillingsrisiko.

For å få til dette skal vi:

- Ta i bruk naturutvalgets anbefalte fem-steps metodikk.
- Alle næringslivskunder i bransjene jordbruk, skogbruk, reiseliv og eiendomsutvikling som har stor avhengighet av og påvirkning på natur skal innen utgangen av perioden være vurdert med hensyn til naturrisiko.

Naturrisiko er integrert i den overordnet risikohåndtering i konsernet og bankvirksomheten. Prosesser for identifikasjon, prosesser og styring er videre beskrevet i de interne dokumentene **Styringsdokument for risikostyring** og **Policy for styring av Kredittrisiko**.

SpareBank 1 Hallingdal Valdres har som en del av rapporteringen begynt å rapportere på TNFD⁴ og i tråd med Finans Norges veileder for rapportering på naturrisiko⁵.

---

² <https://www.finansnorge.no/dokumenter/maler-og-veiledere/veileder-for-beregning-av-finansierte-klimagassutslipp/>

³ <https://carbonaccountingfinancials.com/>

⁴ <https://tnfd.global/>

⁵ <https://www.finansnorge.no/artikler/2022/q4/ny-veileder-for-arbeid-med-naturrisiko-i-finansnaringen/>

4.3 SOSIALT ANSVAR

Som en del av Sparebank 1 Hallingdal Valdres sosiale ansvar har vi satt mål og krav til egen virksomheten og i verdikjeden gjennom våre kunder, leverandører og andre interessenter.

For vår bankvirksomhet omfattes vi av Åpenhetsloven og er forpliktet til å gjennomføre aktsomhetsvurderinger og redegjøre for funn og tiltak. Dette er offentlig tilgjengelig på vår nettside⁶.

Sosialt ansvar og våre kunder

Vi har mål om at *våre rådgivertjenester er tilpasset den enkelte kunde, og har fokus på kvalitet, tilgjengelighet og rask responstid* som måles gjennom kundetilfredshet.

Kreditt

Innenfor kredittområdet arbeider vi blant annet med økonomisk likestilling, inkludering og omsorg for kunder i ulike livskriser. Dette inkluderer også kunder med behov for tilpassede tjenester og ikke-digitale kunder.

Vi har som ambisjon å:

- Vår rådgiving skal ivareta kundens psykisk økonomiske helse, samt gi kunden nødvendig kunnskap for å kunne ta gode økonomiske valg.
- Vi ivaretar sårbare kundegrupper og gir alle retten til grunnleggende banktjenester og kontroll over egen økonomi uavhengig av digital kompetanse, kjønn, alder, funksjonsnedsettelse og etnisitet.

Resultatforventninger og styring av dette er beskrevet i **Policy for styring av Kreditt risiko** og øvrige rutiner.

Distribuering av fond og verdipapir

Alle bankene i SpareBank 1-alliansen har etablert bærekraft som fokusområder i egne virksomheter. SpareBank 1 skal til enhver tid arbeide i overensstemmelse med norsk lov og arbeidet styres etter klare prinsipper og høye forventinger innen bærekraftsområdet. Dette arbeidet omfattes ansvarlig distribusjon av verdipapir.

Vårt ansvar ved rådgivning og videreformidling av fond er omfattet av Offentliggjøringsforordningen og er videre beskrevet på våre nettsider. *Retningslinjer for ansvarlig distribusjon av verdipapir* og øvrig informasjon er offentlig tilgjengelig gjennom våre nettsider,

Videre beskrivelse om sosialt ansvar er i internt styringsdokument **Policy for sparing og plassering**.

---

⁶ [Åpenhetsloven | SpareBank 1 Hallingdal Valdres](#)

Sosialt ansvar i leverandørskjeden

Stor del av konsernets innkjøp gjøres gjennom SpareBank 1-alliansen og der det stilles krav og følges opp av allianseinnkjøp. Dette er en del av vår årlige egne rapportering ifm. aktsomhetsvurderinger.

For egne innkjøp stilles det krav og forventinger til både innkjøp og leverandører. Dette er ytterligere beskrevet i det interne dokumentet *Innkjøpsrutine* og **Retningslinjer for bærekraft i innkjøp** som er offentlig tilgjengelig på våre nettsider⁷.

Sosialt ansvar i egen drift

Vi har som mål at *Vi skal være en attraktiv arbeidsplass for å beholde og tiltrekke oss engasjerte, relevante og dyktige ansatte*» og vi som konsern har satt oss ambisjoner med tilhørende resultatforventninger som inkluderer:

- *Vi skal ha høy medarbeider tilfredshet*
- *I vår organisasjon skal vi ha fokus på mestring for å oppnå våre ønskede resultater, gi ansatte trygghet til å utfordre seg selv, og involvere ansatte i endringsprosesser for å bidra til endring.*
- *Vi skal tilby ansatte gode arbeidsforhold som ivaretar det fysiske- og psykiske, og sosiale arbeidsmiljøet, samtidig som vi legger til rette for balanse mellom arbeid, hjem og fritid.*
- *Vi skal sertifiseres som mangfold- og likestillingsbedrift og jobbe systematisk og strategisk for å fremme likestilling, mangfold og inkludering i alle nivåer i organisasjonen*

Resultatforventninger og styring av dette er beskrevet i vår **Policy for HR og personalpolitikk**.

4.4 STYRING

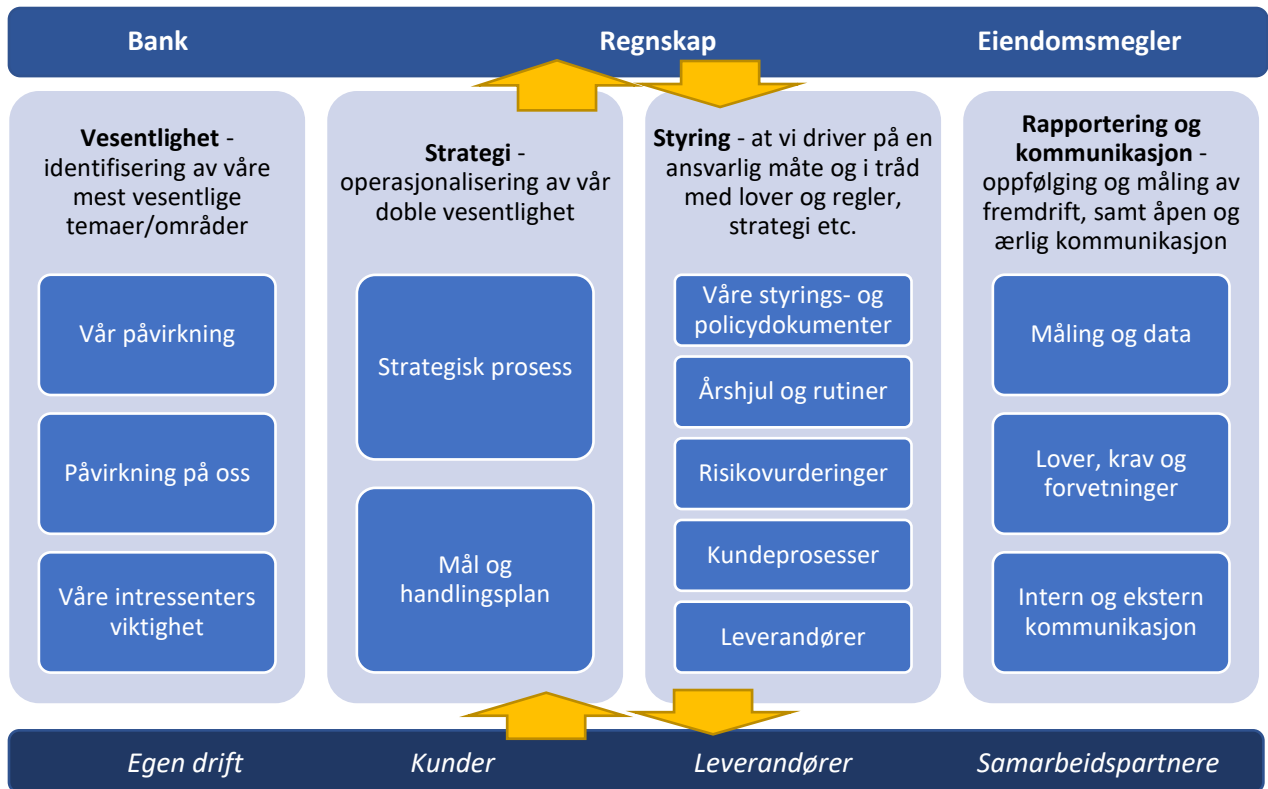
Den strategiske hovedretningen innenfor styring har 3 hovedmål:

- *Følger Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse*
- *Tredjepartssamarbeid*
- *Sikre vår eierposisjon i SamSpar og være en aktiv deltaker i SpareBank 1 alliansen.*

Innfor bærekraft og styring har vi etablert vårt *bærekraftledelsessystem* inkludert Miljøfyrtårn. Systemet er basert på kontinuerlig forbedring og målet om å få en bærekraftig forretningsmodell, sikrer lønnsomhet samtidig som vi bidrar til nasjonale og globale bærekraftsmål.

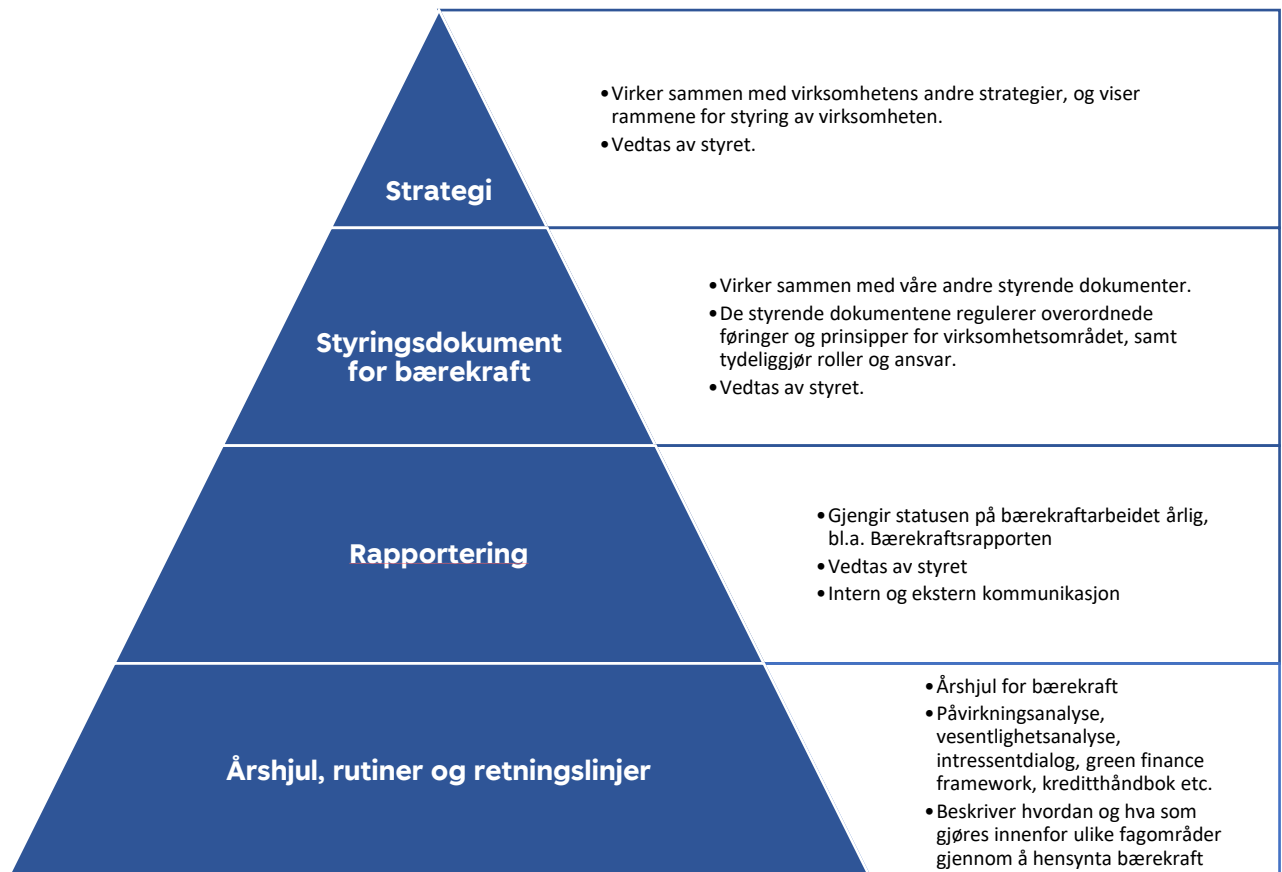
---

⁷ <https://www.sparebank1.no/nb/hallingdal/om-oss/barekraft-og-samfunnsansvar/barekraftbibliotek.html>

Vi har som minimum årlige revideringer og har også et årshjul for å sikre gjennomføring og kontinuitet.

Dokumenthierarkiet på bærekraftsområdet

Interne dokumenter og prosesser

Slik figuren nedenfor viser har konsernet en rekke styrings- og policydokumenter. Dokumentene gir de overordnede rammene for driften på våre virksomhetsområder.

Styringsdokumentene gir føringer for flere virksomhetsområder. Styringsdokumentet for bærekraft sammen med strategien setter retningen for bankens arbeid på alle virksomhetsområder innenfor bærekraft. Vesentlige bærekrafttema er tatt inn i hvert enkelt styring- og policydokument for å tydeliggjøre bærekraftperspektivet og hvordan bærekraft påvirker virksomhetsområdet. Hvert virksomhetsområde må operasjonalisere bærekraft inn i sine nivå 3-dokumenter, som rutiner, retningslinjer og håndbøker.

Det avholdes risikokartlegginger på alle virksomhetsområder årlig. På risikokartleggingene gjøres det en vurdering av risikoene på området, hvilke tiltak som behøves fremover og om dagens internkontroller dekker opp for de avdekkede risikoene, som er beskrevet i interne dokumentet ***Styringsdokument for risikostyring***.

5. VÅRE FORVENTINGER TIL VÅR VERDIKJEDE

Gjennom våre forpliktelser, utarbeidede visjon, misjon og strategi kan vi ta en aktiv rolle og være i forkant i våre bransjer når det kommer til bærekraft.

Gjennom vår vesentlighets- og påvirkningsanalyse har vi identifisert følgende temaer og aspekter som mest vesentlige for vår virksomhet:

5.1 OVENFOR LEVERANDØRER OG PARTNERE

Vi forventer av våre leverandører og forretningspartnere at de har et bevisst forhold til bærekraftsrisiko i egen virksomhet og leverandørkjede, samt at de aktivt og målrettet jobber for å redusere negativ påvirkning fra klima, miljø og sosiale- og forretningssetiske forhold. Vi stiller krav til

leverandørene om at de har retningslinjer innen bærekraft og forretningsetiske forhold⁸, og at disse skal omsettes til handling.

Vi har stor påvirkningsmulighet gjennom våre leverandører og samarbeidspartnere ved å

- Gjennomføre/revidere aktsomhetsvurderinger i henhold til Åpenhetsloven
- Innhente informasjon på etterlevelse fra våre leverandører og samarbeidspartnere
- Gjennomføre oppfølging av våre leverandører

Mer om dette i våre retningslinjer for leverandører⁹ og Vedlegg A – Våre krav og forventinger til enkelte bransjer.

5.2 OVENFOR VÅRE KUNDER

Banken finansierer lokal utvikling med lån til privatpersoner og næringsliv. Vi har et stort marked innen fritidsbolig og kundegrnlaget strekker seg både østover og vestover. Vi har kontorer i hallingdal og Valdres og i Oslo og Bergen, noe som gjør at vårt bærekraftsarbeid strekker seg langt utover regionene Hallingdal og Valdres. Vi er også godt posisjonert for å nå ut til våre kunder. Eiendomsmeglervirksomheten er en viktig lokal aktør for omsetning av boliger og fritidsboliger i fjellet, men også innen prosjektmegling. Regnskapsvirksomheten utfører viktige tjenester for lokalt næringsliv.

Ovenfor våre kunder og låntagere skal vi:

- Bidra til **kunnskap og dialog med våre kunder** om de stadig tydeligere forventingene og krav til bærekraftig utvikling som blant annet kommer fra myndighetene, som vurdering av ESG-risiko i kredittvurderinger.
- Bidra til **økt fokus på både risiko og muligheter knyttet til bærekraft** som våre kunder står ovenfor og potensielt kan stå ovenfor. Vi skal gi personer og bedrifter i vår region skreddersydde råd, hjelp og støtte tilpasset den enkelte.
- Være en **god rådgiver og partner for våre kunder** og jobbe sammen for et helhetlig syn på bærekraft og bidra til bærekraftig utvikling. Vi bryr oss om våre kunder og setter deres behov først og de skal være trygge på at vi stiller opp når det trengs.
- Vi **forventer at våre bedriftskunder** overholder nasjonale lover og internasjonale standarder og konvensjoner knyttet til miljø, sosiale forhold, etikk og virksomhetsstyring og ledelse.

Arbeidet ovenfor våre kunder og låntakere er hensyntatt i vår i **Policy for styring av Kredittisiko** og **Policy for sparing- og plassering. Styringsdokument for risiko** og **Policy for operasjonell risiko** inkluderer risiko knyttet til bærekrafttemaer som klimarisiko og naturrisiko.

⁸ <https://www.sparebank1.no/content/dam/SB1/bank/hallingdal-valdres/dokumenter/krav-til-leverandorer-om-barekraft-og-forretningsetiske-forhold.pdf>

⁹ <https://www.sparebank1.no/content/dam/SB1/bank/hallingdal-valdres/dokumenter/krav-til-leverandorer-om-barekraft-og-forretningsetiske-forhold.pdf>

5.3 OVENFOR INVESTORER OG DISTRIBUTØRER

Vi skal operasjonalisere bærekraft i likviditetsforvaltningen og i eierstyringen gjennom spesifikke retningslinjer, inkludert for forsikrings- og pensjonsområdet. Vi skal ivareta bærekraft i eierrollen både overfor selskap innad i konsernet, og overfor andre selskap konsernet har eierposisjoner i.

Som distributør har vi et ansvar for å avdekke og tilrettelegge for ansvarlige investeringer og bidra til aktivt eierskap gjennom vår rolle som formidler og deleier i selskaper gjennom Sparebank 1 alliansen. Vi videreformidler retningslinjer, krav og dokumentasjon på bærekraftarbeidet som fondsleverandører trenger å forholde seg til og dokumenter¹⁰. Mer om arbeidet ovenfor våre distributører og kunder er hensyntatt i vår ***Policy for sparing- og plassering***.

Vårt arbeid med lov om offentliggjøring står beskrives på vår nettside¹¹.

5.4 EIERE OG SAMFUNNSENKASJEMENT

Vi skal operasjonalisere bærekraft i likviditetsforvaltningen og i eierstyringen gjennom spesifikke retningslinjer, inkludert for forsikrings- og pensjonsområdet. Vi skal ivareta bærekraft i eierrollen både overfor selskap innad i konsernet, og overfor andre selskap konsernet har eierposisjoner i.

Vi er opptatt av å være en aktiv bidragsyter til våre lokalsamfunn i Hallingdal og Valdres og gir hvert år ut midler til sponsing i tillegg til gaver.

Vårt konsern eies av to sparebankstiftelser, mer om våre eierstyring og selskapsledelse finnes på vår nettside¹².

5.5 SPONSORER

Konsernet har en vedtatt sponsorstrategi som ligger til grunn for støtte og sponsing av en rekke lag og foreninger. Målet med sponsorarbeidet er at både konsern og sponsorobjekter skal ha gjensidig nytte av avtalen, samt forsterke konsernets verdier – engasjert og dyktig. Målgruppen for konsernets sponsorarbeid er hovedsakelig barn og unge voksne engasjert i breddeidrett, og kulturarrangement som er sammenfallende med bankens verdier. Det gjør at konsernet ikke er sponsor for miljøskadelige formål, offentlige tiltak, eller lag og foreninger utenfor konsernets markedsområde.

I alle sponsoravtaler foreligger spesifikke miljø- og bærekraftkriterier.

5.6 SPAREBANKSTIFTELSENE

Overskuddet fra vårt konsern går til våre to eiere, Sparebankstiftelsen Halling og Sparebankstiftelsen Øystre Slidre, som i sin tur setter av en viss sum av driftsresultatet til et Klimakrisefond. Det samme gjør konsernet. Sparebankstiftelsene gir gjennom driftsmidler og prosjektstøtte ut gaver hvert år til lokalsamfunnet i regionen.

---

¹⁰ <https://www.sparebank1.no/content/dam/SB1/bank/hallingdal-valdres/dokumenter/20230306-retn-for-ansvarlig-distribusjon-av-verdipapirfond.pdf>

¹¹ [Offentliggjøringsforordningen | SpareBank 1 Hallingdal Valdres](#)

¹² [Om banken | SpareBank 1 Hallingdal Valdres](#)

Mer om sparebankstiftelsenes arbeid på deres nettsider.^{13 14}

5.7 STIFTELSEN KIMEN TIL VEKST

Stiftelsen Kimen Til Vekst¹⁵ har som formål å bidra til økt verdiskaping i Hallingdal og Valdres gjennom nærings- og utviklingstiltak. Stiftelsen er opprettet av Sparebank 1 Hallingdal Valdres med midler fra bankens gavefond til allmenntilgjengelige formål. Formålet skal realiseres ved at stiftelsen yter økonomisk tilskudd til program for kompetanseheving i bedrifter i Hallingdal.

I 2021 ble det utviklet et kompetansehevingsprogram og fra høsten 2021 kunne selskaper søke om støtte til miljøfyrtårnsertifisering, denne ordningen ble videreført i årene etterpå og flere bedrifter har gjennom programmet blitt miljøfyrtårnsertifisert.

6. ROLLER OG ANSVAR

6.1 OVERORDNET OM VÅR ORGANISERING

Styret i morbank er ansvarlig for å fastsette målsetninger, strategi risikotoleranse og overordnede retningslinjer for selskapet. Styret beslutter konsernets strategi, som omfatter bærekraftstrategien og styringsdokumentet for bærekraft. Med dette setter styret tydelig retningen for konsernets arbeid med bærekraft og gir føringer for all drift i konsernet.

6.2 STYRET (MORBANK OG DATTERSELSKAP)

- Styreinstruksen ligger til grunn for styrets ansvarsområder. Instruksen vedtas av styret.
- Styret i morbank har det overordnede ansvaret for at konsernet etterlever reguleringer og krav på bærekraftsområdet.
- Styret fastsetter mål, strategi, overordnede retningslinjer og risikotoleranse for selskapet.
- Styret skal påse at konsernet har tilstrekkelig styring og kontroll på bærekraftsområdet.
- Strategi og styringsdokument for bærekraft forankres og vedtas i datterselskapenes styre.
- Styret i datterselskap skal sørge for operasjonalisering av strategien og følge opp retningen i styringsdokumentet, slik at virksomheten som helhet når sine målsetninger på bærekraftsområdet.

6.3 ADMINISTRERENDE DIREKTØR I MORBANK OG DAGLIG LEDER I DATTERSELSKAP

- Rolleinstruks for administrerende direktør og daglig ledere ligger til grunn for ansvarsområdet. Instruksen vedtas av styret.
- Administrerende direktør påser og følger opp strategiarbeidet, konsernets risikoutvikling i forhold til fastsatte mål, at vi har en forsvarlig risikostyring i tråd med styrets retningslinjer og at

¹³ [Hjem - Sparebankstiftelsen Hallingdal](#)

¹⁴ [Sparebankstiftelsen Øystre Slidre - Sparebankstiftelsen Øystre Slidre \(sparebankstiftelsenoystreslidre.no\)](#)

¹⁵ [Kimen til vekst - Kimen til vekst](#)

selskapet følger opp rapportering vi er forpliktet til i henhold til regelverk og forpliktelser. Dette er gjeldende for alle fagområder, inklusiv bærekraft.

- Daglig leder i datterselskap er ansvarlig for å følge opp og påse at strategi og styringsdokument blir etterlevd i datterselskap. Daglig leder har en viktig rolle i å sette retning og ha nødvendig fremdrift i eget selskap, så nødvendige tiltak blir gjennomført på bærekraftsområdet.

6.4 LEDERE OG FAGANSVARLIGE (MORBANK OG DATTERSELSKAP)

- Holde seg faglig oppdatert på sitt ansvarsområde, identifisere vesentlige temaer innenfor bærekraft, implementere endringer og påse etterlevelse av sine styrings- og policydokument, rutiner og arbeidsprosesser.
- Etablere og utøve en effektiv og hensiktsmessig håndtering av bærekraftsrisiko og -muligheter innenfor sitt ansvarsområde, som er i samsvar med lovkrav på området, konsernets uttalte strategi og mål, samt føringene i styringsdokumentet for bærekraft.
- Sørge for at ansatte i sin avdeling får informasjon og gjennomfører opplæring som er nødvendig for å kunne etterleve selskapets retningslinjer og rutiner, inkludert innenfor bærekraft.
- Rapportering av bærekraftrelatert informasjon (mål, tiltak, oppfølging, KPIer etc.) for sitt virksomhetsområde

6.5 LEDER BÆREKRAFT KONSERN

- Leder Bærekraft Konsern har en funksjon i hele konsernet.
- Leder bærekraft er kontaktpunkt og pådriver i konsernets arbeid med å redusere sin negative påvirkning- og øke sin positive påvirkning på bærekraftsområdet.
- Bærekraft er en viktig risikodriver og mulighetsgjører inn i konsernets drift. Leder bærekraft konsern er en viktig pådriver for å overvåke risikoer og utnytte mulighetsrommet.
- Påse at selskapet følger opp lovkrav på bærekraftsområdet med hensiktsmessige prosesser og arbeid i henhold til styrefastsatte mål og risikoappetitt på området. Rapportere internt- og eksternt i henhold til krav.
- Ansvarlig for overordnet bærekraftsrapportering og koordinering av rapportering fra ledere og fagansvarlige på sine områder.

6.6 ALLE MEDARBEIDERE I KONSERNET

- Alle ansatte har ansvar for at de til daglig etterlever og forstår gjeldende rutiner og regelverk innenfor sitt arbeids- og ansvarsområde, inkludert bærekraft.
- Alle ansatte plikter å gjøre seg kjent med selskapets strategi og forpliktelsene som følger av at konsernet er miljøfyrtårnsertifisert.
- Alle ansatte skal være kjent med dette dokumentet.
- Alle ansatte skal påse at de har tilstrekkelig kompetanse innenfor sitt arbeidsområde, inkludert bærekraft.
- Alle ansatte er ansvarlige for å rapportere inn hendelser og kritikkverdige forhold i interne varslingsystem.
- Det er ønskelig at alle ansatte aktivt gir innspill på forbedringer på bærekraft knyttet til interne prosesser, rutiner og drift på de ulike virksomhetsområdene.

7. OPPFØLGING, RAPPORTERING OG OFFENTLIGGJØRING

7.1 INTERN OPPFØLGING

Intern oppfølging skal sikre implementering og kontroll av strategi og handlingsplaner, tiltak og måloppfølging.

Ansvar for intern oppfølging tilligger de ulike rollene i henhold tilkapiittel om **Roller og ansvar**. GRC-systemet brukes for oppfølging.

7.2 EKSTERN RAPPORTERING

Vi ønsker å rapportere med åpenhet og transparens. All ekstern rapportering er offentlig tilgjengelig på våre nettsider.

Bærekraft blir mer og mer integrert i vår eksisterende rapportering innenfor økonomi, finans og risiko. Konsernet har som ambisjon er å være forberedt på kommende krav og forventinger til rapportering fremover i tid. Fra og med rapporteringsåret 2023 vil vi ha ekstern revisjon av vår årlige bærekraftsrapportering.

Vi skal ikke «grønnvaske» informasjon når vi rapporterer og kommuniserer. Konsernet har signert Grønnvaskingsplakaten i 2020¹⁶.

Standarder/retningslinjer som vi rapporterer helt/delvis på i tillegg til gjeldende nasjonalt lovverk:

- GRI
- Miljøfyrtårn
- TCFD
- TNFD
- ESG-risiko

7.3 OFFENTLIGGJØRING

Som følge av initiativene vi har forpliktet oss til (kap. 3.1) og det eksterne regelverket på bærekraftsområdet (kap. 3.2) offentliggjøres en rekke dokumenter på nettsiden. Dokumentene samles og tilgjengeliggjøres for kunder og interessenter på nettsiden. Konsernet tilgjengeliggjør et bærekraftbibliotek¹⁷ på nettsiden, hvor denne informasjonen er samlet.

---

¹⁶ [Grønnvaskingsplakaten \(gronnvasking.no\)](https://gronnvasking.no)

¹⁷ [Vårt bærekraftsbibliotek | SpareBank 1 Hallingdal Valdres](#)

8. VEDLEGG A – VÅRE KRAV OG FORVENTNINGER TIL ENKELT BRANJSER OG SELSKAPER

ALLE BRANJSER

GENMODIFISERTE ORGANISMER

Vi har også en grunnleggende negativ holdning til genmodifiserte organismer, og virksomheter som bruker råvarer fra landbruk hvor det er utbredt bruk av GMO skal angi andel av råvarer med usikkert opphav til forbrukere. Vi ønsker at forvaltere oppfordrer til reduksjon av andel råvarer basert på genmodifiserte planter og organismer.

MILJØGIFTER

Selskaper som er involvert i produksjonsprosesser, eller som produserer produkter som inneholder miljøgifter skal treffe tiltak for å bidra til innsamling og forsvarlig destruering av rester og avfall fra produktene, for å redusere innhold av miljøgifter gjennom å finne alternative produksjonsprosesser og for på annen måte å redusere den negative miljøpåvirkningen av sin produksjon.

UTNYTTE KRISER ELLER SÅRBARE INDIVIDER

Vi har i tillegg en klar policy om at selskap ikke skal utnytte kriser, avhengighet eller spesiell sårbarhet hos enkeltindivider eller samfunn. Vi ønsker at leverandører hvor dette er aktuelt, skal ha en policy som ivaretar dette på områdene gambling og pengespill, ansvarlig utlånspraksis for lån ytt til utsatte husholdninger og en policy knyttet til oppfølging av selskaper som bedriver grov overprising av nødvendige varer, medisiner og utstyr i forbindelse med krisesituasjoner. Grov overprising av medikamenter for behandling av alvorlig sykdom eller tilstand.

Selskaper vi samarbeider med skal heller ikke profittere på krig, katastrofer eller konflikter. Dette innebærer at de ikke skal bidra med tjenester eller leveranser som de med normal aktsomhet burde skjønt kunne bidra i brudd på internasjonale konvensjoner om behandling av sivilbefolkning eller krigsfanger. Vi tar også avstand fra leveranse av varer og tjenester som kan knyttes til folkerettsstridige og illegale okkupasjoner med unntak for varer og tjenester nødvendig for å sikre sivilbefolkningen i slike områder.

LIKESTILLING OG BARNEARBEID

Vi forventer at selskaper respekterer menneskers rettigheter til lik behandling og verdighet. Dette innebærer at man ikke forskjellsbehandler eller gir ulike muligheter basert på alder, kjønn, religion eller seksuell legning. Vi forventer også at man ved ansettelse av mindreårige tar ansvar utover minstekrav til forbud mot barnearbeid, men også respekterer at dette er en sårbar gruppe med rettigheter etter barnekonvensjonen. Arbeidsgiver må også tilrettelegge for utdanning. Utdanning er et av de viktigste grepene for å utjevne forskjeller, og tilgang til utdanning er en rettighet for unge.

VANNVERN

Før et firma starter virksomhet i et område med kjente utfordringer knyttet til vanntilgang, eller hvor inngrep kan forventes å ha stor innvirkning på vannstand i elver og nivå på grunnvannstand skal selskapet gjennomføre en analyse av mulige konsekvenser. Virksomhet som forbruker store vannressurser skal ikke etableres i områder og regioner med kjent vannmangel, og hvor etableringen er i konflikt med retten til tilgang til rent vann for lokalbefolkning.

NATURMANGFOLD

Vi stiller oss bak krav om beskyttelse av truede plante- og dyrearter som står oppført på [IUCN sin rødliste over truede arter](#), og av områder som står på [UNESCOs verdensarvliste](#) (World Heritage List), eller våtmarker registrert i [Ramsarkonvensjonen](#). Vi forventer at selskaper som driver virksomhet i områder som truer plante- og dyrearter med krav om beskyttelse tar hensyn til dem og minimerer inngrep i naturen. Vi investerer ikke i, eller finansierer selskaper som er involvert i handel med dyre- og plantearter som bryter mot [CITES](#) sine krav, eller som truer bestander av rødlistede arter.

OMSTRIDT VÅPENPRODUKSJON, PORNOINDUSTRI OG TOBAKKSINDUSTRI

For oss er lovlige bransjer som pornoindustri, tobakksindustri, deler av våpenindustrien og arbeidsvilkår som strider mot internasjonale prinsipper omfattet av det vi oppfatter som brudd på etiske normer. For våpenindustri gjelder dette selskaper som produserer våpen som ved normal anvendelse innebærer krenkelse av grunnleggende humanitære prinsipper. Vi tar herunder aktivt avstand fra produksjon, vedlikehold av og handel med klasevåpen og antipersonellminer, samt selskaper som utvikler og produserer sentrale komponenter til kjernevåpen, biologiske våpen og kjemiske våpen. Hvis det skulle være aktuelt vil vi kreve at selskaper har policy for å sikre at det ikke foregår eksport av våpen til områder hvor det er kjent at det foregår krenkelser av menneskerettigheter, eller til land som på grunn av utbredt korrupsjon, borgerkrig er stor sannsynlighet for at våpnene kan havne i slike områder. Videre at man ikke profitterer på salg av våpen til land hvor våpeninvesteringer går ut over dekking av innbyggernes primære behov. Slike områder og land vil som et minimum være definert som land som er omfattet av våpenembargo vedtatt av FN, EU eller USA.

GRUVEDRIFT

I gruvedrift er det et styrende prinsipp at inngrep i naturen skal minimeres, og at man uavhengig av lokal lovgiving skal ha planer for rensing av utslipp og for tilbakeføring av natur og utbedring av naturinngrep etter avvikling av en gruve. Vi stiller også krav til at avrenning og miljøfarlig avfall skal håndteres forsvarlig, og at de ansatte skal ha gode arbeidsforhold som gir lav helserisiko. Inngrep i naturen må også gjøres på en slik måte at urfolks rettigheter og muligheter til å videreføre tradisjonell levestil ikke forstyrres unødvendig. Det skal også vises spesiell varsomhet i områder der det er spesielt sårbar natur, og gruvedrift skal unngås i områder hvor det ved ulykker eller ytre påvirkning kan lede til uopprettelig skade på miljø.

KULLKRAFT, KULLUTVINNING OG ANNEN KONTROVERSIELL ENERGIPRODUKSJON

Det finnes så store kullreserver i verden at det å utvinne kullet og forbrenne det alene er nok til å ødelegge klimaet. Oljefondets eksklusjonsliste er en målestANDARD for å ekskludere selskaper med en høy andel av inntekter eller virksomhet knyttet til kullkraft. Det er ikke tilstrekkelig at selskaper tilpasser sin selskapsstruktur til å oppfylle dette maksimalkravet til 30% av inntekter eller virksomhet knyttet til kullkraft. Vi forventer at forvaltere vi distribuerer produkter fra ikke investerer i selskaper som aktivt omgår eksklusjonskriterier ved strukturell tilpasning, og at de deler målsetningen om å faktisk å redusere andelen kullkraft og avhengighet av kullkraft også i selskaper som ligger innenfor Oljefondets grenser for andel kullkraftrelaterte inntekter og virksomhet. Dette innebærer å bruke eiermakt til aktivt å påvirke selskaper til å investere i alternative energiproduksjonsmetoder, rensing og plan for erstatning av kullkraftproduksjon med andre og rene kilder til energiproduksjon.

Vi ønsker at selskaper skal jobbe for å utelukke kontroversielle energikilder som kjernekraft og stiller krav om at vannkraftverk skal oppfylle de syv prinsippene til World Commission on Dams.

BÆREKRAFTIG LANDBRUK OG SKOGDRIFT

For skogdrift og landbruk skal drift legges opp slik at jord og vannressurser ikke utarmes, og at det skal etableres tilgang til vann og viltkorridorer. Urfolk sine rettigheter til å sameksistere med organisert landbruk skal også ivaretas.

For skogdrift og annen industri med tømmer som råstoff har vi krav om bærekraftig utnyttning av ressurser, og ønsker ikke å formidle fond som har eierandeler i industri som hogger urskog eller driver tømmerdrift på en måte som ikke sikrer bærekraft. Biobrensel må produseres på en måte som tilfredsstill [RSB-standarden](#). Avlinger skal være bærekraftig, og virksomheter som produserer avlinger som har spesielt høyt forbruk av vann, som utarmer jord eller som har annen svært negativ innvirkning på lokalt økosystem skal ha en tydelig strategi for hvordan disse eksternalitetene avbøtes.

Det skal være truffet tiltak for å hindre avrenning og utarming av jordsmonn gjennom etablering av soner uten oppdyrking mot vannkilder, hav og elver.

Landbruk og skogbruk skal sikre tiltak for å minimere sprøyting og alltid bruke de kjemikalier som gir minst miljøeffekt og jobbe for reduksjon av kjemikaliebruk.

Vi krever at der det ikke er innført strengere lokal lovgiving skal dyretransporter begrenses til maksimum åtte timer, at bruk av svært trange bur og båser ikke skal forekomme og at dyr har rettigheter uttrykt gjennom de fem friheter ([Five Freedoms](#)).

FISKERI

Ansvarlig drevet fiskeri er en av våre viktigste fornybare ressurser, og vi forventer at forvaltere tar avstand fra selskaper som profiterer på fiskemetoder som rammer truede arter og fiskestammer. Samtidig forventer vi at selskaper innen fiskeri søker sertifisering og medvirker til samarbeid om felles forvaltning av fiskestammer, og til å innrette seg etter slik regulering. Vi forventer også at fiskeforedlingsindustri søker å kjøpe råvarer fra slike ansvarlige leverandører, og bidrar til samarbeid om miljøsertifisering.

OPPDRETTSNÆRINGEN

For oppdrettsnæring har vi en forventning om at forprodusenter skal arbeide for å øke andelen av plantebasert råstoff i for, og at fiskefor fra marine ressurser skal være fra bærekraftige kilder. Videre at forprodusenter gjør sitt ytterste for å minimere karbonavtrykk av drift og transport av råvarer, og at de stiller krav til utslippsreducerende tiltak hos sine leverandører. Videre er vi opptatt av at forprodusenter er åpne om andel råvarer som er fra genmodifiserte organismer, og vi forventer at selskapene arbeider for å redusere denne. Oppdrettsnæring har også et ansvar for påvirkning av lokale biotoper og forurensning til omkringliggende områder gjennom utslipp av organisk avfall og påvirkning av tetthet på parasitter og fiske sykdommer. Videre kan uansvarlig oppdrett medføre rømning av fisk som igjen kan true lokale fiskestammer gjennom kryssparring eller gjennom ødeleggelse av gyteplasser. Ansvarlige oppdrettselskaper tar aktivt stilling til sin påvirkning av lokale biotoper, smittepress på lokale fiskestammer, medisinbruk og rømning. Vi forventer at selskapene aktivt jobber for å redusere slike negative ringvirkninger på sitt lokalmiljø, og at de ikke utnytter lokale svakheter i lovgiving i jakt på økt lønnsomhet på bekostning av sitt ansvar. Vi forventer at selskapene omtaler disse problemstillingene, og hvordan de aktivt jobber for forbedring i sine årsrapporter.

BÆREKRAFTIG FINANSIERING

For finansnæring og finansieringsselskap, samt i obligasjonsinvesteringer har vi et utvidet bærekraftbegrep som også omfatter ågervirksomhet og overdrevet profitt i forbindelse med kriser. Dette innebærer kritisk vurdering av selskap involvert i finansiering av personer i betalingsproblemer, krav til at kundene skal kunne forstå vilkår og et spesielt fokus på kredittsalg og kreditttyting i utviklingsland. Kredittyttere og finansinstitusjoner skal etterleve lokale regler og retningslinjer for forbrukervern, og i mangel av slike lokale reguleringer følge internasjonale standarder. Videre skal finansforetak avstå fra å finansiere prosjekter og bedrifter som bryter mot grunnleggende krav til menneske- og arbeidstakerrettigheter, eller som skader miljø eller bryter mot urfolks rettigheter. Der det foretas finansiering av prosjekter hvor det ut fra bransje eller land kan foreligge stor risiko for slike brudd skal banker og finansinstitusjoner medta vilkår om etterlevelse av disse kravene i sine låneavtaler.

ØKT ANDEL SERTIFISERT GJELD OG GREEN BONDS

Vi ønsker at obligasjoner skal merkes med sertifiseringsordninger for bærekraft, og at fond som investerer i obligasjoner skal være pådrivere for miljømerking og sertifisering av lån i relevante sertifiseringsordninger for å sikre fokus på arbeidet med å øke miljøstandarder. SpareBank 1 Boligkreditt AS var først ute i Norge med et godkjent grønt obligasjonslån i markedet.

EIENDOMSSKAPER OG EIENDOMSUTVIKLING

For selskap som investerer i eiendom skal vi være en pådriver for større oppmerksomhet på rutiner for å sikre reduksjon av energibruk og sertifisering av bygg for å redusere utslipp og annen negativ påvirkning. Vi ser at krav og forventning til miljøregnskap og mål om reduksjon av klimautslipp kommer i åren fremover og ønsker at selskaper setter i gang med aktsomhetsvurderinger snarest. Vi forventer at store konsern som forvalter eiendom praktiserer og har på plass et miljøledelse- og

energiledelsessystem for å sikre reduksjon av utslipp, energiforbruk og effektuttak som tilsvarer [ISO 14001](#), [ISO 50001](#), [miljøfyrtårnsertifisering](#).

I utvikling av eiendom kan det oppstå konflikter knyttet til eierskap til land og eksisterende leietageres eller beboeres interesser. Her forventer vi en særlig forsiktighet og ansvarlighet i forhold til balansen mellom profitt og ivaretagelse av de som bebor grunn eller boliger når disse utgjør en sårbar gruppe. Aktiviteter innenfor denne delen av bransjen er også særlig eksponert innenfor sosiale forhold og vi forventer at lov og krav innenfor arbeidstakerrettigheter og menneskelige rettigheter følges.

TRANSPORT OG LUFTFART

For transportselskaper og luftfart forventer vi at selskapene aktivt søker teknologi, og investerer i tiltak som reduserer utslipp og negativ miljøpåvirkning.

ENERGIPRODUKSJON OG FORNYBAR ENERGI

Vi forventer at alle bransjer og virksomheter tar et eierskap til utfordringer knyttet til klima og har en politikk knyttet til bruk av fornybar energiproduksjon, utfordringer knyttet til distribusjon og effektuttak og energiøkonomisering for å redusere karbonavtrykket ut fra samfunnets synvinkel. For selskaper innen energiproduksjon forutsetter vi at de tilslutter seg internasjonale avtaler for å fremme produksjon av fornybar og «grønn» energi, og at de tydelig beskriver sin rolle og sitt spesielle ansvar for miljø i sine styringsdokumenter.

SKOG OG TØMMERINDUSTRI

Vi forventer at aktører innen skog- og tømmerindustri inkludert papir, papirmasse og trevarer enten er sertifisert i henhold til [FSC](#) sine krav til verdikjede, eller aktivt jobber med å oppfylle krav for slik sertifisering. Vi forventer også at alle internasjonale /multinasjonale selskaper rapporterer bærekraft etter [GRI](#) eller tilsvarende rapporteringsretningslinjer. Selskaper med stor påvirkning av skog gjennom hogst eller annen utbygging skal arbeide med bærekraft aktivt og kunne dokumentere og rapportere etterlevelse.